

הנהלת האגף, ירושלים

חשוון תשפ"ג

נובמבר, 2022

תיק חפיפה לשרת המשפטים - האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה

ייעוד היחידה ותפקידה

האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה אחראי על מספר תחומי פעילות וכן אחראי על מערך הרשם לענייני ירושה. בצד היחידות המקצועיות פועלות באגף יחידות מטה המטפלות בהיבטים הרלבנטיים לכלל תחומי הפעילות דוגמת יחידת ההשקעות, המחלקה המשפטית, מחלקת הכספים והיחידה הכלכלית. יצוין כי לאחרונה פוצל הארגון כך שהמכלול שעסק בתחום חדלות הפירעון הוקם כארגון חדש. נסקור להלן את ייעודו, תפקידו ומקור הסמכות מכוחו פועל האגף בכל אחד מהתחומים.

האפוטרופוס הכללי

על האפוטרופוס הכללי הוטלו, על פי דין, מספר תפקידים, כמפורט להלן:

גילוי וניהול רכוש עזוב

האפוטרופוס הכללי, באמצעות היחידה לאיתור נכסים עזובים והשבתם, מופקד על הטיפול בנכסים עזובים על פי חוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח - 1978. נכס עזוב מוגדר כנכס שלא נמצא מי שרשאי ומסוגל לנהוג בו מנהל בעלים או לנהלו, או שבעליו אינם ידועים. היחידה פועלת לאיתור נכסים עזובים באמצעות דיווחים המתקבלים מרשויות ומוסדות שונים או מגורמים פרטיים ולאיתור בעלי הזכויות בהם. ככל שבעל הזכויות אינו מאותר, מנהלת היחידה את הנכס לטובת בעליו הפרטי עד לשחרורו לידי הזכאי או העברתו לקניין המדינה בתום תקופה הניהול הקבועה בחוק (בכפוף לכך שלא אותרו, לאחר ביצוע פעולות האיתור הקבועות בחוק, בעלי הזכויות בנכס).

היחידה מנהלת נכסים מסוגים שונים ובהם נכסי מקרקעין, מיטלטלין וכספים. בחודש ינואר 2018 הועברו לטיפול האפוטרופוס הכללי נכסים שנוהלו על ידי החברה לאיתור והשבת נכסים של נספי השואה (עד לפירוקה ביום 31.12.2017) ואשר לגביהם נמצא קצה חוט לאיתור הבעלים ו/או טרם מוצו הליכי האיתור. האפוטרופוס הכללי נדרש להשלים את הליכי

האיתור והשבת הרכוש לזכאים בתוך תקופה של 5 שנים. להשלמת התמונה יצוין כי הכונס הרשמי, מונה מכוח החוק כמפרק החברה.

נוסף על התפקיד המרכזי של ניהול נכסים עזובים, היחידה מופקדת על קבלת מתנות שקיבלו עובדי ציבור, לפי חוק שירות הציבור (מתנות), תש"ם-1979, רישומן וחלוקתן בהתאם לתקנות שהותקנו לפי החוק.

כן מנהל האפוטרופוס הכללי נכסים שהוקנו בעבר לממונה הירדני על רכוש האויב מכוח חוק הסדרי משפט ומינהל [נוסח משולב], תש"ל - 1970 והמצויים בעיקר בשכונותיה המזרחיות של ירושלים. לגבי נכסים אלה לא נקצבה תקופת ניהול והם אינם מועברים לקניין המדינה. נכסים אלה מנוהלים על ידי היחידה הכלכלית באפוטרופוס הכללי.

החוקים והתקנות מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה:

- חוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח - 1978.
- תקנות האפוטרופוס הכללי (סדרי דין וביצוע), תשל"ח - 1978.
- תקנות האפוטרופוס הכללי (שכר), תשל"ח - 1978.
- תקנות האפוטרופוס הכללי (השקעת כספים), התשע"ד - 2014.
- חוק הסדרי משפט ומינהל [נוסח משולב], תש"ל - 1970.
- חוק נכסים של נספי השואה (השבה ליורשים והקדשה למטרות סיוע והנצחה), תשס"ו - 2006.
- חוק שירות הציבור (מתנות), תש"ם - 1979.
- תקנות שירות הציבור (מתנות), תש"ם - 1980.

פיקוח על אפוטרופוסים ומנהלי עיזבון וחלופות אפוטרופסות

האפוטרופוס הכללי הוא הגורם המוסמך על פי דין לפקח על אפוטרופוסים ומנהלי עיזבון. הפיקוח נעשה בעיקר באמצעות ביקורת של הפרטה המוגשת על ידי אפוטרופוסים ומנהלי עיזבון בתחילת המינוי ושל הדוחות הכספיים השנתיים המוגשים על ידם לאפוטרופוס הכללי. בנוסף, מפקחי האפוטרופוס הכללי עורכים ביקורים אצל אנשים שמונה להם אפוטרופוס במוסדות ובקהילה. עד שנת 2014 התמקד הפיקוח של האפוטרופוס הכללי על אפוטרופוסים בהתנהלות בכל הנוגע לטיפול ברכוש. בשנת 2014 הורחבה היחידה הארצית לפיקוח על אפוטרופוסים והיא כוללת צוות מצומצם שעיסוקו בפיקוח על אפוטרופוסים לעניינים אישיים, בשלב זה, עדיין, במתכונת של פיילוט.

תפקיד מערך הפיקוח על אפוטרופוסים להבטיח שאפוטרופוסים שמונו על ידי בית המשפט כדי לדאוג לענייניהם של מי שאינם יכולים לעשות כן בעצמם, מבצעים את תפקידם כראוי, קרי לפי הדין וההנחיות, ביושר, בהגינות ומתוך דאגה לרווחת האדם ולאיכות חייו, כאדם עצמאי ככל הניתן, שותף בקהילה ובחברה, תוך שיתופו בהחלטות ובמידע ככל שהדבר ניתן והכל מתוך שאיפה לפעול למימוש רצונו וטובתו.

על מנת לבצע את כל אלה פועל האפוטרופוס הכללי בשלושה מישורים עיקריים:

1. פיקוח על פעולתם של האפוטרופוסים.
2. מתן הנחיה, ייעוץ, הדרכה והכשרה לאפוטרופוסים ולגורמים נוספים.
3. פיתוח מערכת של ממשקים ותהליכי עבודה עם מגוון גורמים ציבוריים ופרטיים, במטרה לשפר את הפיקוח ולסייע לאפוטרופוסים בביצוע תפקידם.

במסגרת תיקון 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, משנת 2016, נקבעו כלים משפטיים נוספים, שמטרתם לסייע לאדם לנהל את עניינו בעת שאינו יכול לעשות זאת בעצמו - ייפוי כוח מתמשך ותמיכה בקבלת החלטות. על מערך הפיקוח באפוטרופוס הכללי הוטל לפתח את המנגנונים שיאפשרו שימוש בכלים משפטיים אלה ובכלל זה עריכת הכשרות לעו"ד שיוסמכו לערוך ייפוי כוח מתמשך, ניהול מערך ההפקדות המהווה תנאי לכניסתו לתוקף של ייפוי כוח מתמשך, גיבוש נהלי עבודה וכיו"ב.

נכון להיום מפקח האפוטרופוס הכללי גם על מנהלי עיזבון אך במסגרת מהלכים לצמצום בירוקרטיה יזם האפוטרופוס הכללי מהלך לביטול הפיקוח על מנהלי עיזבון על ידי האפוטרופוס הכללי, מהלך המצוי בימים אלה בדיונים מול ייעוץ וחקיקה.

הצוות הבינמשרדי לתחום האפוטרופוסות

בשנת 2017 הוקם, מכוח החלטת ממשלה 2394 מיום 12.2.2017, צוות בינמשרדי במטרה לגבש תכנית לאומית רב שנתית לתחום האפוטרופוסות וחלופות לתמיכה ולהגנה על בגירים במדינת ישראל. התכנית הלאומית שהצוות התבקש לגבש, התייחסה למטרות הבאות: פיתוח ויישום חלופות לאפוטרופוסות, קידום שירות ציבורי מקיף, יעיל ונגיש בתחום האפוטרופוסות, פיתוח ושיפור שירותים מקצועיים וציבוריים של אפוטרופוסות, תמיכה בקבלת החלטות וחלופות אחרות ודרכים להגברת שיתוף פעולה ושיתוף ידע בין מגזרי בתחום.

בראש הצוות עמדה עו"ס בוני גולדברג וחברים בו נציגים מהמשרדים הבאים: משרד המשפטים (ארבע נציגות), משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (ארבע נציגות), משרד הבריאות (נציגה אחת), המשרד לשוויון חברתי (נציגה אחת) ומשרד האוצר (נציגה אחת).

הצוות החל עבודתו בחודש ספטמבר 2017 ובתום דיונים אינטנסיביים הגיש, בחודש פברואר 2019 את המלצותיו למנכ"לית משרד המשפטים ולמנכ"לי משרדי העבודה והרווחה והבריאות.

המלצות הצוות נמצאות בימים אלה בשלבים שונים של יישום.

המלצות הצוות העיקריות כללו :

- הקמת ערכאה חדשה, חברתית משפטית וצמצום ההליכים בבימ"ש.
- הליך המינוי בעניינים רפואיים דחופים ללא מעורבות ביהמ"ש.
- שינוי מנגנון מקבלי הגמלה וטיוב הליך מינוי אפוטרופוס.
- שינוי המודל של אפוטרופוסות מקצועית ומימון המדינה.
- קיום הדרכת חובה לאפוטרופוסים פרטיים ומקצועיים.
- הקמת מערך פיקוח על עניינים אישיים.
- קידום החניות אחידות מול הבנקים וגורמים פיננסיים נוספים לגבי אנשים עם מוגבלות.
- הגברת שיתופי הפעולה והעברת המידע בין הגורמים הרלבנטיים.

החוקים והתקנות מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה :

- חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, התשכ"ב - 1962.
- תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (סדרי דין וביצוע), התש"ל - 1970.
- תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (דרכים להשקעת כספי חסוי), התש"ס - 2000.
- תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (כללים בדבר קביעת שכר לאפוטרופוסים), התשמ"ט - 1988.
- תקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (ייפוי כוח מתמשך, הנחיות מקדימות לאפוטרופוס ומסמך הבעת רצון, תשע"ז - 2017).

ייצוג היועץ המשפטי לממשלה

עוה"ד באפוטרופוס הכללי הוסמכו על ידי היועץ המשפטי לממשלה לייצגו בהליכים בענייני ירושה, כשרות משפטית ואפוטרופוסות וחוק הצהרות מוות.

החוקים והתקנות מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה :

- חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, התשכ"ב - 1962.
- חוק הירושה, התשכ"ה - 1965.
- חוק הצהרות מוות, התשל"ח - 1978.

טיפול ברכוש מחולט

יחידת החילוט באפוטרופוס הכללי הוקמה בחודש מרץ 2014 על רקע המאבק המתגבר בפשיעה הכלכלית ובהון השחור והצורך בהקמת מנגנוני ניהול אפקטיביים לרכוש שנתפס במסגרת הליכים פליליים.

האפוטרופוס הכללי מופקד על ניהול הרכוש המיועד לחילוט, לנהלו בשלב החילוט הזמני ולממשו בשלב החילוט הסופי או בהתאם לאחת מהעילות הקבועות לכך בדין.

- לצורך ביצוע תפקידה פועלת יחידת החילוט במספר מישורים עיקריים ובהם :
- פיתוח והקמה של תשתיות ומנגנוני ניהול לרכוש ומימושי במטרה לשמור על ערם של הנכסים התפוסים בהתאם לעקרונות שנקבעו בפסיקה ובהנחיות פרקליטות המדינה.
 - מתן ליווי מקצועי לגורמי חקירה במהלך החקירה הסמויה לקראת תפיסת נכסים מורכבים והיערכות ארגונית וכלכלית לקראת ניהולם.
 - ליווי גורמי החקירה בשלב החקירה הגלויה וסיוע להם בתפיסת הנכסים, הערכת שווים ובניהולם.

החוקים והתקנות מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה :

- פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973.
- תקנות הסמים המסוכנים (סדרי דין לענין חילוט רכוש), תש"ן-1990.
- פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969.
- חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.
- חוק איסור מימון טרור, תשס"ה-2005.
- חוק המאבק בטרור, תשע"ו - 2016.

טיפול בעיזבונות לטובת המדינה

האפוטרופוס הכללי הוסמך, בהחלטות הממשלה שהתקבלו החל משנת 1955 ואילך ובהתאם לחוק האפוטרופוס הכללי, תשל"ח - 1978, לטפל ולייצג את המדינה ואת מוסדותיה בכל הנוגע לקבלת עיזבונות לטובתם. העיזבונות אינם מווים חלק מתקציב המדינה והם מיועדים למטרות צדקה בתחומים רבים, בהם תחומי החינוך, העבודה והרווחה, השיכון, הביטחון, קליטת העלייה, הרפואה וכיו"ב.

מחלקת עיזבונות לטובת המדינה באפוטרופוס הכללי פועלת במטרה לקיים את הצוואה במקום מושבו של המצווה, לממש את הנכסים בעיזבון (בארץ ובחו"ל), להעביר את הכספים לישראל ולהעמידם לרשות הגופים שאותם קבע המצווה או ליעדים ולמטרות שקבעה הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה. בנוסף, המחלקה מנהלת כ-150 הקדשות ציבוריים, שבהם משמש האפוטרופוס הכללי כנאמן (בין כנאמן יחיד ובין יחד עם נאמנים נוספים).

החוקים והחלטות הממשלה מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה :

- חוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח - 1978.
- החלטת ממשלה 334 מיום 17.5.1955.
- החלטת ממשלה 1498 מיום 1.4.1990.

ניהול וועדת העיזבונות

וועדת העיזבונות היא וועדה ציבורית הפועלת מכוח החלטת ממשלה משנת 1990, העוסקת בקביעת ייעודם של כספי עיזבונות שהורישו מצווים, בארץ ובחול, למדינת ישראל. הוועדה מנוהלת על ידי האפוטרופוס הכללי ובראשה עומד שופטת בדימוס המתמנה, יחד עם שאר חברי הוועדה, על ידי שר המשפטים.

עד לשנת 2018 פעלה הוועדה במסגרת מנהלת היחידות המקצועיות במשרד והחלט משנת 2018 היא פועלת, מבחינה מנהלית, במסגרת אגף האפוטרופוס הכללי והכונס הרשמי. דרך פעולתה של הוועדה מוסדרת בנוהל שפורסם ברשומות באישור שר המשפטים והיועץ המשפטי לממשלה. הנוהל מסדיר, בין היתר, את מסגרת עבודת חברי הוועדה, הליך הגשת הבקשות והפרסומים שהוועדה מחויבת להביא לידיעת הציבור. בהתאם להוראות הנוהל, הוועדה מפרסמת אחת לשנה את העיזבונות העומדים לחלוקה באותה שנה ואת תחומי התמיכה ובכלל זה תחומי תמיכה עיקריים שנקבעים בהתייעצות עם שר המשפטים.

החוקים והתקנות מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה :

החלטת ממשלה 1498 מיום 1.4.1990.

נוהל עבודת הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה והליך קבלת כספי ההקצבות (פורסם בילקוט הפרסומים 6413 מיום 10.5.2012).

ניהול קרן תובענות ייצוגיות

תיקון מספר 10 לחוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006, מיום 25.7.16 (להלן: "החוק"), יצר מנגנון חדש לחלוקת כספים אשר נפסקו על ידי בית משפט במסגרת הליך משפטי בתובענות ייצוגיות. על פי הוראות החוק הוקמה 'קרן תובענות ייצוגיות' לניהול ולחלוקת כספים הנפסקים כסעד מכוח החוק.

מטרת הקרן לחלק את הכספים הנ"ל לטובת מטרות ציבוריות, והכול בהתאם לנוהלי הקרן ובכפוף להוראות בית המשפט. דרך פעולתה של הוועדה מוסדרת בנוהל שפורסם ברשומות באישור שר המשפטים.

במסגרת התיקון לחוק הוסמך האפוטרופוס הכללי לנהל את כספי הקרן ולהוציא לפועל את החלטות הוועדה.

כספי הקרן מחולקים בידי ועדה המונה חמישה חברים שממנה שר המשפטים.

החוקים והתקנות מכוחן פועל האפוטרופוס הכללי בתחום זה :

חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו - 2006.

נוהל עבודת הוועדה לחלוקת כספים שנפסקו כסעד לפי חוק תובענות ייצוגיות (פורסם בילקוט הפרסומים 7694 מיום 8.2.2018 (עמ' 4867)).

הרשם לענייני ירושה

האפוטרופוס הכללי משמש מכוח החוק כממונה הארצי לענייני ירושה וכל אחד מסגני האפוטרופוס הכללי משמש, מכוח משרתו, כרשם לענייני ירושה. מזכירות הרשם לענייני ירושה פועלות בכל אחד ממחוזות האפוטרופוס הכללי (בירושלים, תל אביב, באר שבע וחיפה. כן קיימת לרשם לענייני ירושה שלוחה בנצרת).

אל הרשמים לענייני ירושה מוגשות בקשות לצווי ירושה ולצווי קיום צוואה. כן מוסמכים הרשמים מכוח החוק לערוך צוואות. אדם שערך צוואה רשאי (אך אינו חייב) להפקידה אצל הרשם לענייני ירושה. בנוסף, האפוטרופוס הכללי מנהל מרשם ארצי של צוואות ושל צווי ירושה.

החוקים והתקנות מכוחן פועל רשם הירושה:

חוק הירושה, התשכ"ה - 1965.

פקודת הירושה.

תקנות הירושה, התשנ"ח - 1998.

תקנות הירושה (אגרות הרשם לענייני ירושה), התשנ"ח - 1998.

יחידות המטה

כאמור, בצד היחידות המקצועיות פועלות באפוטרופוס הכללי יחידות מטה המטפלות בהיבטים הרלבנטיים לכלל תחומי הפעילות. נסקור להלן, בקצרה, את תפקידן ופעילותן.

המחלקה המשפטית

המחלקה המשפטית בהנהלת האגף מרכזת את הטיפול המשפטי בכל תחומי פעילות האגף ובכלל זה אמונה על:

- התווית מדיניות משפטית.
- מתן חוות דעת משפטיות לכלל היחידות והמחוזות בתחומי פעילות הארגון.
- ניהול תיקי ערעורים בבית המשפט העליון וניהול ההליכים המשפטיים בתיקי ניהול רכוש.
- ייעוץ משפטי שוטף להנהלת האפוטרופוס הכללי וליחידותיו השונות.

היחידה הכלכלית

היחידה הכלכלית בהנהלת האגף אמונה על מתן ייעוץ כלכלי ליחידות האגף השונות הן בנוגע לניהול רכוש בידי האפוטרופוס הכללי והן בנוגע לעסקאות הנעשות על ידי אפוטרופוסים ומנהלי עיזבון (על פי רוב עסקאות מקרקעין והשקעת כספים).

כן אמונה היחידה מאז חודש ינואר 2017 על הטיפול בנכסים המנוהלים על ידי האפוטרופוס הכללי מכוח חוק הסדרי משפט ומנהל.

מחלקת הכספים

מחלקת הכספים בהנהלת האגף מופקדת על ניהול הכספים המנוהלים בידי האפוטרופוס הכללי. המחלקה מנהלת את הכספים באמצעות קרנות הפועלות במתכונת של קרנות נאמנות עם יחידות השתתפות. כן נותנת המחלקה שירותים עבור הממונה על הליכי חדלות פירעון. מחלקת הכספים פועלת, למעשה, כבנק בו מנוהלים קרוב למאה אלף חשבונות אישיים עבור נעדרים, עיזבונות לטובת המדינה ועוד.

מחלקת הכספים נותנת שירותים למחלקות השונות בהנהלת האגף ולמחוזות ובכלל זה:

- תשלום כספים לזכאים במסגרת שחרור רכוש שנוהל בידי האפוטרופוס הכללי.
- תשלום מלגות ומענקים.

○ חלוקת דיבידנדים לנושים במסגרת הליכי חדלות פירעון.

○ תשלום הוצאות הנובעות מניהול הנכסים לרבות דמי ביטוח ועוד.

במסגרת תפקידה מבצעת מחלקת הכספים פעולות כספיות וחשבונאיות מגוונות, בהן פעולות בניירות ערך ובמט"ח, התאמות בנקים בש"ח וביחידות, ביצוע שערוכים ועוד.

מחלקת הכספים אמונה על עריכת הדו"חות הכספיים השנתיים של האפוטרופוס הכללי (המבוקרים בידי רו"ח חיצוני).

יחידת ההשקעות

יחידת ההשקעות בהנהלת האפוטרופוס הכללי פועלת להשקעת הכספים המנוהלים בידי האפוטרופוס הכללי בהתאם למדיניות שמתווה לה ועדת ההשקעות שליד האפוטרופוס הכללי. המדובר בוועדה סטטוטורית הכוללת שלושה חברי ועדה: האפוטרופוס הכללי, המשמש כיו"ר הוועדה, נציג משרד האוצר ונציג בנק ישראל.

ביחידת ההשקעות מועסקים כלכלנים, מנהלי תיקים ומנהל חשבונות. היחידה פועלת בשוק ההון באמצעות הבנקים ובאמצעות ברוקרים ובתי השקעות כאשר מטרת ההשקעה היא להניב את התשואה האופטימלית בהתאם לרמת הסיכון שנקבעה לכל אחת מהקרנות.

סיכום פעילות היחידה בשנים 2017-2021

כללי

- הקמת מנגנון להגשת ייפוי כוח מתמשך - בעקבות תיקון 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות הקים האפוטרופוס הכללי מערכת ממוחשבת להפקדת ייפוי כוח מתמשך והכשיר מאות עורכי דין כמוסמכים לעריכת ייפוי מתמשך. כלי משפטי חדש זה, מאפשר לאזרח להגיד מה ייעשה ברכושו וכיצד יטופלו ענייניו, לרבות הנחיות לטיפול רפואי, בשעה שלא יהיה מסוגל להביע את רצונות ולקבל החלטות בעניינים אלה בעצמו.
- במהלך שנת 2021 נמשך השיפור באיכות השירות הניתן לציבור באמצעות הרחבה של מגוון השירותים הניתנים מרחוק באופן מקוון. האפוטרופוס הכללי הוביל מהלך לפתיחת שירותים מקוונים חדשים לאפוטרופוסים, אשר יקלו על האפוטרופוסים באיתור נכסים ובמיצוי זכויות. פריצת דרך נוספת היא שירות אפוסטיל דיגיטלי, המשמש כאישור דיגיטלי הניתן על ידי רשות מוסמכת של מדינה על גבי תעודות ציבוריות, ומאשר כי צווי הירושה וקיום הצוואה שניתנו על ידי רשם הירושה הינם מקוריים והונפקו מכוח סמכות שבדין. בשנת 2021 המשכנו בהתייעלות וקיצרנו עוד את לוחות הזמנים למתן צווי ירושה וצווי קיום צוואה.
- חסויים חסרי אמצעים - סוגיית העדר המקורות למימון שכר טרחתם של אפוטרופוסים חיצוניים עבור חסויים בעלי הכנס נמוכה באה אל פתרונה החלקי בהחלטה משותפת של משרדי האוצר, המשפטים והמוסד לביטוח לאומי, מחודש ינואר 2014, להקצות למטרה זו סך של 20 מלש"ח בשנה. האפוטרופוס הכללי קיבל על עצמו להוציא את ההחלטה מן הכוח אל הפועל ובמהלך שנת 2015 פעל, בשיתוף עם הייעוץ המשפטי של המשרד והחשבות לבניית תשתית מחשובית מתאימה, לפרסום מבחני תמיכה ולקליטת כוח אדם לטיפול בתחום זה. כן בוצעו הדרכות לתאגידים ונקבעו נוהלי בדיקה ובקרה.
- צווי ירושה דיגיטליים במערך הרשם לענייני ירושה - החל מספטמבר 2018, כחלק מהמאמצים לשיפור השירות לאזרח, החל הרשם לענייני ירושה להנפיק את צווי הירושה וצווי קיום הצוואה באופן דיגיטלי, זאת חלף הנפקתם באופן מודפס ושליחתם בדואר למבקשים. הצווים הדיגיטליים מועברים לגופים ממשלתיים לשם מתן שירות לציבור. מהלך חשוב זה מאפשר לציבור לקבל שירות בכל הגופים הממשלתיים ללא מסמך מודפס מהרשם לענייני ירושה וכפועל יוצא אף מסייע במניעת זיופים של צווים שהונפקו על ידי הרשם לענייני ירושה.
- קבלת החלטות נתמכת - המדובר בכלי משפטי חדש אשר נכנס לתוקפו בחודש אפריל 2018, בעקבות תיקון 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות. האפוטרופוס הכללי מוביל את יישום התיקון לחוק בשיתוף עם משרד הרווחה, הסיוע המשפטי וייעוץ וחקיקה ובמסגרת זו פעל לגיבוש תקנות בנושא, לקיום הדרכות לקהלי יעד שונים (ובהם שופטים, עובדים סוציאליים, אנשים עם מוגבלויות, קשישים ועוד).
- קליטת פעילות ועדת העיזבונות – בהתאם להחלטת הנהלת משרד המשפטים, במהלך שנת 2018 הועברה הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה לאחריות

- אגף האפוטרופוס הכללי. כמו כן, כחלק מיישום החלטת הממשלה בדבר העברת כלל היחידות הארציות לירושלים, הועתק משכנה של הוועדה מתל אביב לירושלים.
- קליטת פעילות החברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי השואה – בהתאם לחוק נכסים של נספי השואה, ביום 31.12.2017 התפרקה החברה ופעילותה הועברה, ביום 1.1.2018, לאחר הליך הערכות ממושך, לאפוטרופוס הכללי. עם סגירתה העבירה החברה כ-800 נכסים של נספי השואה לניהול האפוטרופוס הכללי, במטרה להשלים, בתוך התקופה שנקבעה בחוק (היינו, עד לחודש דצמבר 2022) את איתור היורשים והשבת הנכסים לידי הזכאים. כ-84 נכסים אשר לא נמצאו להם יורשים בתקופת פעילות החברה, הועברו לידי הכונס הרשמי בתפקידו כמפרק החברה. המפרק אחראי לממש נכסים אלו ולהעביר את כספי התמורה, בניכוי הוצאות המימוש, לאוצר המדינה ולהנצחת השואה.
- יישום חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי - לקראת כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי בחודש ספטמבר 2019 פעל הכונס הרשמי לגיבוש תהליכי עבודה עדכניים, פיתוח מערכת מחשוב התומכת תהליכים אלה (באמצעות אגף המחשוב של המשרד), גיבוש תקנות (בשיתוף ייעוץ וחקיקה), שינוי המבנה הארגוני, גיבוש תכנית הכשרה מקיפה, תיאום תהליכי עבודה מול הנהלת בתי המשפט ורשות האכיפה והגבייה, גיבוש מודל להכשרה להתנהלות כלכלית נכונה ועוד.

נתוני פעילות היחידה לאיתור נכסים עזובים והשבתם

נכון ליום 31.12.2021 בניהול האפוטרופוס הכללי 16,708 תיקי ניהול רכוש פעילים, בהם 11,970 תיקי כספים וכ-7,738 תיקי נדל"ן (חלקות מקרקעין ונכסים מבונים).

נתוני פעילות האגף בתחום הפיקוח על אפוטרופוסים, חלופות אפוטרופסות ופיקוח

על מנהלי עיזבון

תיקים פעילים פיקוח על אפוטרופוסים

2017	2018	2019	2020	2021	
60,517	64,076	71,266	69,940	68,479	מס' תיקים פעילים, נכון ל-31.12 בכל שנה

תיקי פיקוח על מנהלי עיזבון

2017	2018	2019	2020	2021	
7,378	7,458	7,604	8,074	8,156	מס' תיקים פעילים, נכון ל-31.12 בכל שנה

פעילות בתחום ייפוי כוח מתמשך

עד לתאריך 31.12.2021 אושרו להפקדה 30,855 ייפוי כוח מתמשכים, 116 מסמכי הנחיות מקדימות לאפוטרופסות ו-444 מסמכי הבעת רצון.

בשנת 2021 קיים האפוטרופוס הכללי 17 הכשרות לעו"ד, בשיתוף עם לשכת עורכי הדין, במסגרתם הוסמכו 2,333 עו"ד לעריכת ייפוי כוח מתמשך, זאת לעומת 14 הכשרות בשנת 2020, במסגרתם הוכשרו 3,180 עו"ד לעריכת ייפוי כוח מתמשך.

נתוני פעילות האגף בתחום ייצוג היועץ המשפטי לממשלה

תגובות ובקשות בא כוח היועץ המשפטי בשנים 2017-2021

- תגובות ובקשות בא כוח היועץ המשפטי בתיקי עיזבונות (המוגשות לרשם לענייני ירושה, לבתי דין דתיים ולבית המשפט לענייני משפחה).
- תגובות ובקשות בא כוח היועץ המשפטי בתיקי אפוטרופסות והצהרות מוות (תגובות ובקשות לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות ובהליכים לפי חוק הצהרות מוות).

נתונים שנה	תגובות ובקשות בא כוח היועץ המשפטי בתיקי עיזבונות*	תגובות ובקשות בא כוח היועץ המשפטי בתיקי אפוטרופסות**	סה"כ
2021	38,726	7,951	46,677
2020	40,911	7,851	48,762
2019	42,008	6,849	44,229
2018	35,113	6,752	41,865
2017	42,008	6,707	48,715

נתוני פעילות האגף בתחום החילוט

פתיחת תיקי חילוט בשנים 2017-2021

שנה	מספר תיקי חילוט שנפתחו
2021	778
2020	1,800
2019	3,024
2018	1,412
2017	2293

נתוני פעילות יחידת החילוט לשנת 2021

שמאות מקרקעין ל-43 נכסים וכן אמדן שווי ראשוני ל-146 נכסים נוספים ששוויים הוערך בכ-441 מלש"ח	שמאות מטלטלין בכ-36 תיקים	טיפול בהמחאות מחוללות בסכום כולל של ₪8,190,665
	תקבולים בקרן חילוט הלבנת הון: ₪69,460,174 תקבולים בקרן חילוט סמים מסוכנים: ₪17,625,050 תקבולים מכוח חוק המאבק בטרור: ₪4,695,585	נכון ליום 31.12.2021 מנוהלים כספים תפוסים ב-338 תיקים בשווי כולל של: ₪632,513,336

נתוני פעילות האגף בתחום ניהול וועדת העיזבונות

בשנים 2019-2021 דיווחה מחלקת עיזבונות לטובת המדינה לוועדת העיזבונות, על כספים בסכום ממוצע של כ-142 מיליון ₪.

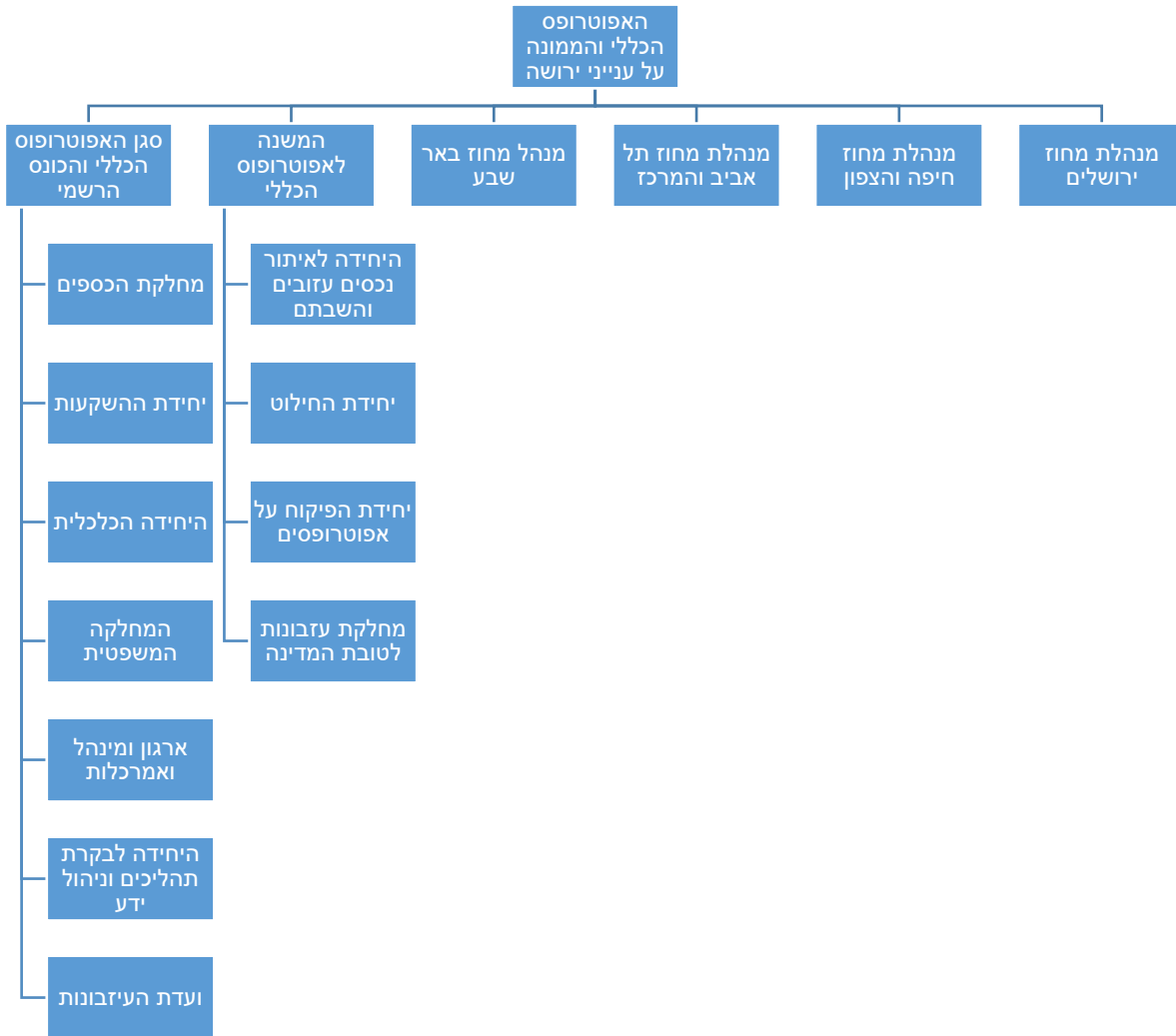
בשנת 2021 הועברו למשרדי הממשלה השונים, לטובת תשלום הקצאות לגופים ולארגונים שונים בהתאם להחלטות הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה, כספים בסך כולל של כ-71 מיליון ש"ח. הנתון המקביל בשנת 2020 עמד על סך כולל של כ-56 מיליון ש"ח ובשנת 2019 עמד על סך כולל של כ-47 מיליון ש"ח.

נתוני פעילות האגף בתחום הרשם לעיניני ירושה

בקשות שהוגשו לרשמים לעיניני ירושה בשנים 2017-2021

מחוז שנה	מחוז ירושלים	מחוז תל-אביב	מחוז חיפה ונצרת	מחוז באר שבע	סה"כ
2021	8,642	44,953	22,777	9,133	86,505
2020	7,448	39,346	19,038	7,362	73,194
2019	5,097	26,873	13,240	5,427	50,637
2018	4,380	22,047	11,193	4,521	42,144
2017	4,230	21,835	10,955	4,544	41,564

מבנה ארגוני של היחידה

עיקרי תכנית העבודה לשנת 2021

- ביטול הפיקוח על מנהלי עיזבון (בשיתוף עם ייעוץ וחקיקה).
- סריקת צוואות שהופקדו ושיופקדו בלשכת הרשם לענייני ירושה.
- עדכון נוהל עבודת וועדת העיזבונות במטרה להביא לפישוט תהליך הפניה לוועדה, צמצום בירוקרטיה והקצאה אפקטיבית יותר של הכספים על ידי הוועדה.
- שיפור הרגולציה בנושא פקדונות ללא תנועה, השלמת גיבוש תכנית עבודה להרחבת היכולות לאיתור נכסים עזובים ומימושה.
- יישום המלצות הצוות הבינמשרדי בתחום האפוטרופוסות וחלופות האפוטרופוסות (בשיתוף עם משרדי הרווחה והבריאות).

החלטות ממשלה מרכזיות הנוגעות לפעילות היחידה

- החלטת ממשלה 334 מיום 17.5.1955 המסדירה את סמכות האפוטרופוס הכללי לטפל בעזבונות לטובת המדינה.
- החלטת ממשלה 1498 מיום 1.4.1990 המסדירה את פעולת הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה וסמכות האפוטרופוס הכללי לטפל בעזבונות לטובת המדינה.
- החלטת ממשלה 4618 מיום 1.1.2006 העוסקת באכיפה הכלכלית המשולבת.
- החלטת ממשלה 2394 מיום 12.2.2017 העוסקת בהקמת הצוות הבינמשרדי לגיבוש תכנית לאומית רב שנתית לתחום האפוטרופוסות וחלופותיה.

רשימת בעלי התפקידים הבכירים ביחידה

שם	תפקיד
עו"ד בן ציון פיגלסון	האפוטרופס הכללי, והממונה על ענייני ירושה
עו"ד גלי גרוס	המשנה לאפוטרופס הכללי
עו"ד רותי לינקר מזרחי	מנהלת מחוז תל אביב והמרכז